

Громадськість стурбована критичною ситуацією у заповідній справі

Всеукраїнська екологічна ліга та Київський еколого-культурний центр за підтримки Національної екологічної ради України у червні 2013 року виступили з ініціативою проведення Комітетських слухань «Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення» у Комітеті Верховної ради України з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи. Це питання було підтримано і включено до плану роботи Комітету. У рамках підготовки до Комітетських слухань були проведені круглі столи за участю народних депутатів України, представників центральних і місцевих органів влади, науковців та громадських природоохоронних організацій за темами «Діяльність органів державної влади щодо виконання Стратегії національної екологічної політики у сфері природно-заповідної справи» (26 вересня 2013 р.) та «Національна екологічна мережа України та збереження біологічного і ландшафтного різноманіття» (16 жовтня 2013 р.).

У ході засідань були обговорені питання:

1. Здатність системи державного управління України забезпечити виконання Стратегії національної екологічної політики у сфері ПЗФ.
2. Порухення Міністерством екології та природних ресурсів України Закону України «Про природно-заповідний фонд» у процесі затвердження підзаконних актів з видачі лімітів.
3. Лобіювання у Верховній Раді України відверто антиекологічних законопроектів на прикладі законопроекту «Про внесення змін до деяких законів України» (щодо дотримання природоохоронного законодавства при використанні біоресурсів) № 2732 від 4 квітня 2013 р. та законопроекту № 2286-д від 12 березня 2013 р. «Про внесення змін до Закону України “Про Природно-заповідний фонд України”».

4. Вилучення частини заповідних територій за рішенням центральних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

5. Розвиток Національної екомережі в Україні в контексті земельної реформи.

6. Виконання Україною положень міжнародних угод у сфері збереження біологічного та ландшафтного різноманіття в контексті європейської інтеграції.

7. Природокористування та господарська діяльність у природних заповідниках, заповідних ядрах біосферних заповідників та національних природних парків як чинник дискредитації й нівелювання ідеї та мети заповідання.

Тетяна Тимочко, голова Всеукраїнської екологічної ліги, висловила принципову позицію громадськості щодо критичної ситуації у сфері ПЗФ і наголосила на важливості розроблення планів розвитку територій та об'єктів ПЗФ для створення на їхній базі системи збалансованого природокористування, еколого-освітнього та рекреаційного використання природних ресурсів, належної підтримки наукових досліджень і приведення у відповідність до сучасних вимог стану моніторингу природних комплексів на територіях ПЗФ загальнодержавного та міжнародного значення, а також забезпечення винесення в натуру меж об'єктів ПЗФ.

Володимир Борецько, директор Київського еколого-культурного центру, висловив думку, що сучасне природоохоронне законодавство України загалом не відповідає концепції абсолютної заповідності. Так, стаття 16 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» дозволяє проводити у межах заповідних територій роботи, зокрема з відновлення гідрологічного режиму, рослинних угруповань, різних видів рослин і тварин, а стаття 9.1 цього Закону дає можливість отримувати ліміти на спецвикористання природних ресурсів у заповідниках. У результаті в заповідниках широко проводять рубки лісу, а в степових заповідниках – покоси за допомогою тракторів і комбайнів. Усе це є зручним прикриттям

для ведення у багатьох заповідниках України відверто мисливського, рибного, пасовищного і лісового господарства.

«Лише погляд зсередини може дати розуміння того, що треба зробити, щоб дійсно допомогти цій непопулярній для сучасних службовців галузі», – вважає **Олександр Бригинець**, народний депутат України.

У зв'язку з адміністративною реформою в 2013 р. ліквідовано підрозділи Мінприроди в областях, що унеможливило погодження лімітів на господарські роботи в установах ПЗФ.

Олександр Михайлович висловив подяку директорам і працівникам заповідників та національних парків за ту відвертість, з якою вони розповіли усім присутнім про наболіле, про системні прогалини у законодавстві, про те, як позначилися на їхній роботі останні законодавчі зміни у державі та адміністративна реформа.

Народний депутат України **Володимир Чуб** у своїй доповіді звернув увагу учасників заходу на те, що довкілля є не лише природним середовищем проживання людей, а й своєрідним природним капіталом, що надає людині безліч ресурсів та послуг, а тому є тим чинником, що може прискорити або обмежити розвиток населення. «На часі вдосконалення нашого законодавства для збереження й відновлення біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток територій і об'єктів ПЗФ України, адже зараз як ніколи стоїть питання гармонізації відносин суспільства з природою з метою досягнення нової концепції життя – сталого розвитку».

На думку **Василя Шевчука**, доктора економічних наук, голови Президії Українського товариства охорони природи, слід домагатися створення не державного, а національного агентства заповідної справи і розвитку соціоприродних систем. Василь Якович пояснив, що діяльність національного агентства передбачає участь громадськості в управлінні, і додав, що природоохоронні території слід розглядати як соціоприродні системи, на яких живуть і працюють люди. «Наші заповідники забезпечуються фінансуванням на 22–23% від потреб, що значно ускладнює

їхню діяльність. Кілька років тому ми розробили Національну стратегію зміцнення фінансової стійкості природоохоронних територій України, затвердження та реалізація якої дасть можливість збільшити небюджетне фінансування природоохоронних територій до 40%», – додав Василь Якович.

Микола Стеценко, президент Асоціації природоохоронних територій України, навів основні причини занепаду заповідної справи, серед яких, зокрема: недосконалість державного управління заповідною справою; різновідомча підпорядкованість територій і об'єктів ПЗФ і передусім установ національного значення; недосконалість нормативно-правового регулювання; недостатнє фінансування; малоефективна науково-дослідна та еколого-просвітницька робота та кадрове забезпечення заповідної справи.

Олександр Чистяков, голова Асоціації рибалок України, висловив загальну думку: «У природно-заповідному фонді має бути заборонена будь-яка господарська діяльність!». Він акцентував увагу на тому, що за останні роки Мінприроди України не подало жодного законопроекту, спрямованого на поліпшення стану довкілля. «Крок за кроком Мінприроди перетворилося з відомства з охорони навколишнього середовища на кооператив посадовців з видачі всіляких ліцензій та дозволів на використання цього середовища», – зауважив доповідач.

Заступник директора Департаменту заповідної справи **Ігор Іваненко** навів статистичні дані стосовно ПЗФ та розповів про найближчі плани Міністерства екології та природних ресурсів України: «Станом на 1 січня 2013 р. налічується близько 8030 територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Їх площа становить 6,2% загальної площі країни і займає 3,92 млн га (дані Мінприроди). В Україні діють 4 біосферні заповідники, 19 природних заповідників, 47 національних природних парків, близько 2900 заказників, 3245 пам'яток природи... У 2012 році було створено новий біосферний резерват «Західне Полісся», який отримав сертифікат ЮНЕСКО, вирішується питання щодо створення спільного транскордонного українсько-польського біосферного резервату «Розточчя» (український природний заповідник

«Розточчя» вже створено). Мінприроди підготувало 10 проектів указів Президента, які вже пройшли слухання в Уряді, схвалені й передані до адміністрації Президента і зараз опрацьовуються».

Розкриваючи проблеми ПЗФ України, заступник голови Національного екологічного центру України **Олексій Василюк** розповів: «У сучасних умовах процеси резервування територій для подальшого заповідання перетворилися на декларативні рішення, які досить часто не виконують, до того ж не передбачено відповідальності за їх невиконання. Привертає увагу той факт, що значна частина нестворених і досі ПЗФ фігурує у ряді нормативних актів, що наштовхує на думку про необхідність введення кримінальної та адміністративної відповідальності за невиконання рішень про резервування».

Продовжуючи тему, **Володимир Терлецький**, голова Волинської обласної організації Всеукраїнської екологічної ліги, зауважив: «Складні проблеми маємо з підпорядкуванням природоохоронних об'єктів і територій. Згідно з чинним законодавством вони часто перебувають у власності або управлінні різних установ, приватних осіб і організацій. Тому в системі управління об'єктами та територіями ПЗФ є значні розбіжності щодо їхнього стану, користування природними ресурсами, моніторингу та відповідальності за порушення охоронного режиму. Відсутність встановлених меж ПЗФ в природі є основною причиною всіх порушень охоронного режиму, використання означених територій та об'єктів не за цільовим призначенням ускладнює притягнення винних осіб до відповідальності за такі порушення».

Володимир Тімошенко, інженер Луганського природного заповідника НАН України, та **Галина Анохіна** з с. Трьохізбенка Луганської області поділилися з учасниками своїми наболілими проблемами. Приклади, наведені ними, вразили усіх присутніх: майже зникло заповідне урочище «Озеро Біляївське»; вирубано корабельні сосни урочищ Маліново, Кобазєво; зникла ціла мережа озер, з'єднаних між собою в заплаві Сіверського Дінця; на землях Слов'яносербського району і на сусідніх територіях без відома

людей влітку 2013 р. підрядна організація «Надра інтегровані рішення» за технічним завданням компанії ТОВ «ТехноГазІндустрія» провела сейсмогеоразвідку для виявлення запасів природного газу, конденсату та нафти на Кряківській площі. На землях ДП «Луганського лісомисливського господарства» з'явилися Північно-Лобачівська вишка ПАТ шахти імені А. Ф. Засядька на підставі спецдозволу, виданого державною службою геології та надр України в 2011 р., та договору між ДП ЛМГ та шахтою теж з метою георозвідки та промислової розробки Лобачівського родовища строком на 20 років. 3 травня 2013 р. пробурили 3 тис. м. Басейну для використаних вод та речовин немає. Все зливається в іншу свердловину, пробурену поряд, внаслідок чого забруднюються ґрунт і вода.

В обговоренні взяли участь керівники національних природних парків, заповідників, представники місцевих громад, природоохоронних громадських організацій, наукових установ.

За результатами обговорень готуються пропозиції до рішення Комітетських слухань «Природно-заповідний фонд: проблеми та шляхи вирішення», що відбудуться 18 листопада 2013 р.